

Protokoll fört vid pleniföredragning

Näringsavdelningen
Skogsbruksbyrån II, N4a

Närvarande

KS - CG - MP - NF - TA - MN - WV

Frånvarande

Justerat

Omedelbart

Ordförande

Lantråd
Katrin Sjögren

Föredragande

Vicelantråd
Camilla Gunell

Protokollförare

Jaktförvaltare
Robin Juslin

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 1

Överfört från enskild föredragning 5.4.2016.

Riktlinjer för beviljande av tillstånd till jakt på sjöfågel år 2016 enligt 20 § jaktlagen för landskapet Åland (ÅFS 1985:31, 2007/49).

ÅLR 2016/2599

Besluts fastställa riktlinjer för jakt på sjöfågel enligt 20 § jaktlagen för landskapet Åland (1985:31, 2007/49) enligt **bilaga 1, N4a16P01**.

RIKTLINJER FÖR BEVILJANDE AV TILLSTÅND TILL JAKT PÅ EJDER UNDER TIDEN 1.5–20.5.2016

Landskapsregeringen har den 7 april 2016 (Dnr ÅLR 2016/2599) fastställt riktlinjer för beviljande av i 20 § jaktlagen för landskapet Åland (ÅFS 1985:31) avsett tillstånd att bedriva undantagsjakt på hane av ejder under tiden 1.5–20.5.2016 inom landskapet Åland. Landskapsregeringen har beslutat att tillåta undantagsjakt på 3.800 hanar av ejder.

Undantagsjakt enligt 20 § jaktlagen kan endast beviljas under förutsättning att ingen annan lämplig lösning finns, att jakten avser ett litet antal fåglar, att jakten sker under strängt kontrollerade former samt på selektiv grund. I övrigt gäller vad som stadgas i jaktlagen.

1. Laglig grund för beslutet

1.1 Ingen annan lämplig lösning

1.1.1 Förekomsten av ejder på hösten

Alla sjöfågelarter som förekommit i jaktbara numerär under hösten har på Åland varit föremål för höstjakt¹. Höstjakt på ejder har inte förekommit annat än på försök. För att objektivt bedöma om det finns någon annan lämplig lösning än vårfågeljakt efter ejder har landskapsregeringen i samarbete med Uppsala universitet undersökt om ejdern förekommer på Åland på hösten och om den i så fall förekommer i jaktbara antal. För att utreda jaktbarheten har inventerarna som utfört fältarbetet till uppsalastudien även haft tillstånd att fälla ejder.

Utgående från inventeringarna har Uppsala universitet producerat rapporten ”Ducks on Åland and in southwestern Finland II, inventory during the autumns of 2007-2011”². Rapporten sammanställer inventeringsdata från totalt 191 inventeringstillfällen som utförts under höstarna 2007-2008 samt 2010-2011 på 86 olika platser fördelade över hela Åland. Resultaten visar entydigt att ejdern inte förekommer i jaktbara antal på Åland under den tid på året då den är tillåten att jagas i enlighet med artikel 7.4 i rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet). Under inventeringarna har ejdrar observerats vid tio olika tillfällen. En ejderhane, 47 honor/årsungar samt tre obestämda ejdrar. Ingen av dessa har dock observerats inom skotthåll. Det är därmed konstaterat utom tvivel att ejdern inte finns på Åland under hösten i sådan omfattning att jakt skulle vara möjlig. Inventeringarna har även fortgått utan att resultatet skiljer sig från tidigare inventeringar.

¹ Jakten och viltvården i landskapet Åland - under självstyrelsens tid. Conny Andersson et.al. 2009.

² Höglund, J. 2012. Ducks on Åland and in southwestern Finland II, inventory during the autumns of 2007-2011. Uppsala University.

Resultaten från studien understöds även av Vilt- och fiskeriinstitutets rapport "Utredning, förekomst och byte av sjöfåglar som jagas under vårjakten i de södra och sydvästra skärgårdsområdena i Finland under hösten år 2000"³. Där kan man konstatera att totalt 30 ejdrar hittades på Åland under hela inventeringsperioden (26.8-19.11) inom 50 meter från land. Om alla noterade fåglar under hösten summeras skulle det innebära en täthet på 0,15 fåglar/km². Denna siffra är dock en överskattning eftersom det är en summering av alla inventeringstillfällena och alla fåglar noterades inte vid samma tillfälle. Denna studie tog ingen notis om de observerade fåglarna var hanar/honor eller årsungar.

Landskapsregeringen konstaterar vidare att EU-domstolen i mål C-76/08 (kommissionen mot Malta) har fastslagit att det inte är uteslutet att tillämpa undantaget i artikel 9 även om det finns begränsade jaktmöjligheter under hösten inom de områden där vårjakt bedrivs.

Landskapsregeringen konstaterar, med hänvisning till de utredningar som gjorts, att det inte finns möjligheter att jaga ejder på hösten. Således utgör höstjakt inte någon lämplig lösning och den enda möjligheten till jakt efter ejder är att nyttja undantagsbestämmelserna i enlighet med artikel 9.1.c i fågeldirektivet.

1.2 Förnuftig användning

1.2.1 Ejderens populationsstatus

Ejderstammen i Östersjön/Vadehavet, som är den population ur vilken det jaktliga uttaget sker, har uppvisat följande variationer de senaste årtiondena. Sedan 1991 har tre heltäckande inventeringar av det övervintrande beståndet utförts och dessa har visat att populationen uppgick till 1.181.000 fåglar år 1991, 760.000 fåglar år 2000 och 976.000 fåglar år 2009. Uppskattningar av det häckande beståndet uppvisar också att antalet häckande fåglar har minskat, 481.000 par år 1991, 561.000 par år 2000 och 292.000 par år 2009.⁴ Till följd av populationsstorlekens variation har ejderens klassificering i olika rödlistor ändrat.

Klassificering av arter i olika rödlistor bygger på en den internationella naturvårdsunionens (IUCN) system för kategorier och kriterier. Kategorier är: Livskraftig (Least Concern), Nära hotad (Near Threatened), Sårbar (Vulnerable), Starkt hotad (Endangered), Akut hotad (Critically Endangered) till Utdöd (Extinct). Arter inom kategorierna Sårbar, Starkt hotad och

---

³ Tiainen, J., Rintala, J. & Sigzelius, J. 2001. Utredning, förekomst och byte av sjöfåglar som jagas under vårjakten i de södra och sydvästra skärgårdsområdena i Finland under hösten år 2000. Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet.

⁴ Ekroos, J., Fox, A.D., Christensen, T.K., Petersen, I.K., Kilpi, M., Jónsson, J.E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding Eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. *Ornis Fennica* 89.

Akut hotad klassas som hotade. Kategoriseringen motiveras med ett antal kriterier som bygger på populationens trend och olika hotbilder.⁵

IUCN har sedan 1.10.2015 kategoriserat ejdern globalt som Nära hotad från att tidigare kategoriserats som Livskraftig⁶. Kategoriseringen motiveras av att populationen nästan uppfyller kraven för att klassas som hotad under kriteriet A4abcde. Bland signifikanta hot nämns oljeutsläpp, skaldjurfiske, störningar i häckningsområden från mänsklig aktivitet eller industrier, störningar i övervintringsområdet av fartygstrafik och turism, bifångst vid garnfiske, ohållbar jakt, ökad predation av framför allt havsörn, sjukdomar och klimatförändringar.

EU kommissionen har 2015 publicerat en ny rödlista över fåglar i Europa i vilken det europeiska beståndet av ejder har klassats som Sårbart och på EU27 nivå som Starkt hotat⁷. Den Europeiska populationen uppskattas minska med 30-49 % fram till 2027 (tre generationer från 2000 då nedgången beräknas ha börjat) och med 50-79 % inom EU27. Bland hoten nämns i stort sett de samma som i IUCNs faktablad.⁸

Enligt den nya nationella rödlistan som publicerats av miljöministeriet och miljöcentralen i år har klassificeringen för ejdern i Finland ändrat från nära hotad till sårbar. Hotbilden består av påverkan av invasiva arter, miljöföroreningar och övergödning, klimatförändringar, påverkan i andra länder (störningar i övervintringsområdet, jakt) och jakt.⁹

På Åland övervakas sjöfågelbestånden kontinuerligt i olika referensområden. Inventeringarna går i korthet ut på att räkna antalet stationära (sannolikt häckande) hanar, alltså att de antingen uppträder i par med en hona, ensam, eller i grupp om 2-5 hanar. Större hanflockar utesluts, liksom flockar med jämnare könsfördelning eftersom de sannolikt endast är rastande. En hane som uppvisar häckningsbeteende anses representera ett häckande par. Detta är en vedertagen metod för inventering av häckande bestånd av andfågel och ger ett index över antal häckande par i särskilda referensområden¹⁰. I diagrammet nedan (diagram 1) framgår inventeringsresultatet sammanslaget från tre olika referensområden i Kumlinge, Lemland och Föglö. I Kumlinge referensområde, vilket är det största, har inventeringarna utförts årligen sedan 1948. Området som inventerats är relativt stort, 73 km², beläget i ytter- och mellanskärgård och är därmed väldigt representativt för den åländska skärgården. Referensområdet i Lemland utgörs av Nabbfjärden och Sundskärsfjärden, ett ca 29 km² stort område som inventerats sedan 1993

⁵ IUCN Red List Categories and Criteria, Version 3.1, IUCN – The World Conservation Union 2001, <http://intranet.iucn.org/webfiles/doc/SSC/RedList/redlistcatsenglish.pdf>

⁶ BirdLife International. 2015. *Somateria mollissima*. The IUCN Red List of Threatened Species 2015: e.T22680405A82864838. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2015-4.RLTS.T22680405A82864838.en>. Downloaded on 02 April 2016.

⁷ BirdLife International (2015) European Red List of Birds. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

⁸ BirdLife International. 2015. *Somateria mollissima*. The IUCN Red List of Threatened Species 2015: e.T22680405A59970628. . Downloaded on 02 April 2016.

⁹ Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehtikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 p.

¹⁰ Andersson, Å. 1998. Undersökningstyp: Inventering av häckande kustfåglar. Arbetsmaterial 1998-06-07. Bilaga 1. Naturvårdsverket.

och beläget i ytterskärgrård. Referensområdet i Föglö, Bänö, har inventerats sedan 1992 och är ett ca 2,5 km² stort område beläget i ytter och mellanskärgrård. Totalt uppgår den samlade arealen till ca 105 km².

Utvecklingen i dessa områden skiljer sig något. I Kumlinge som är det område som har inventerats redan före ejderstammens uppgång visar att ejderstammen fortsättningsvis är på en hög nivå. Vårarna 2014 och 2015 är dock ett delområde inte inventerat varför de två senaste inventeringarna har visat ett något lägre resultat än tidigare. Från det delområde som inte inventerades rapporterades 118 gudingar år 2013 så det verkliga antalet ligger sannolikt i linje med tidigare utveckling.

Referensområdet i Lemland har inte inventerats under lika lång tid utan inventeringarna har utförts från den tid ejderpopulationen var som störst. Referensområdet uppvisar dock ingen nedåtgående trend.

Referensområdet i Föglö, Bänö har inventerats under samma tidsperiod som området i Lemland och visar en avvikande utveckling. Under 90-talet minskade ejderstammen jämfört med när ejderstammen var som störst. Från 2000-talets början stabiliserades sedan antalet med vissa fluktuationer och mellan 2012 och 2014 räknades lika många ejdrar som 2001-2003. Den senaste inventeringen våren 2015 visar dock ett betydligt lägre resultat. Några slutsatser baserat på detta är dock svårt att dra eftersom enskilda år kan skilja sig betydligt från den genomsnittliga trenden och inventeringarna baserar sig på fågelräkningar vid ett enda tillfälle varje vår och inventeringsområdet är litet.

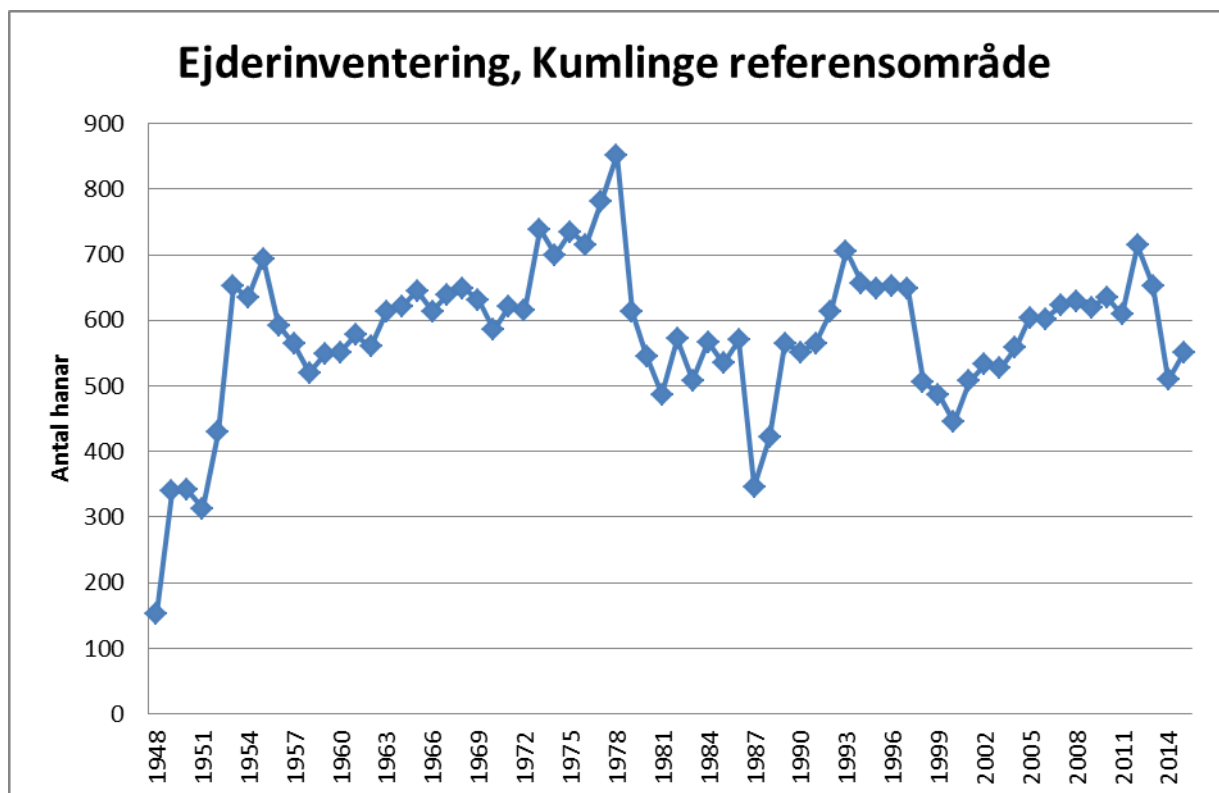

Diagram 1. Årliga inventeringar av sjöfåglarna sedan 1948 utförts i Kumlinge. Observera att ett delområde inte inventerats 2014 och 2015 varför antalet är något lägre än tidigare. Från delområdet rapporterades 118 gudingar år 2013 så det verkliga antalet ligger sannolikt i linje med tidigare år.

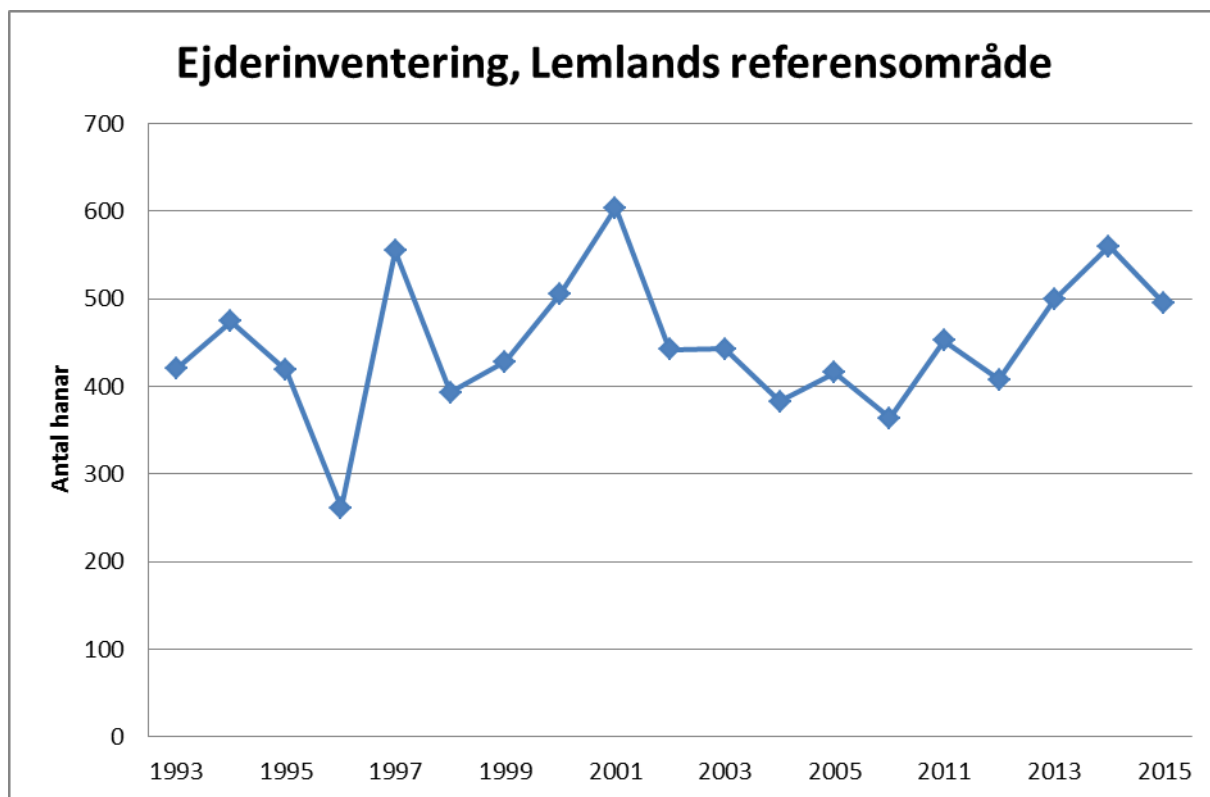

Diagram 2. Resultatet av sjöfågelinventeringar i Nabbfjärden och Sundskärsfjärden i Lemland. Inventeringarna uppvisar ingen tydlig trend för ejderstammen.

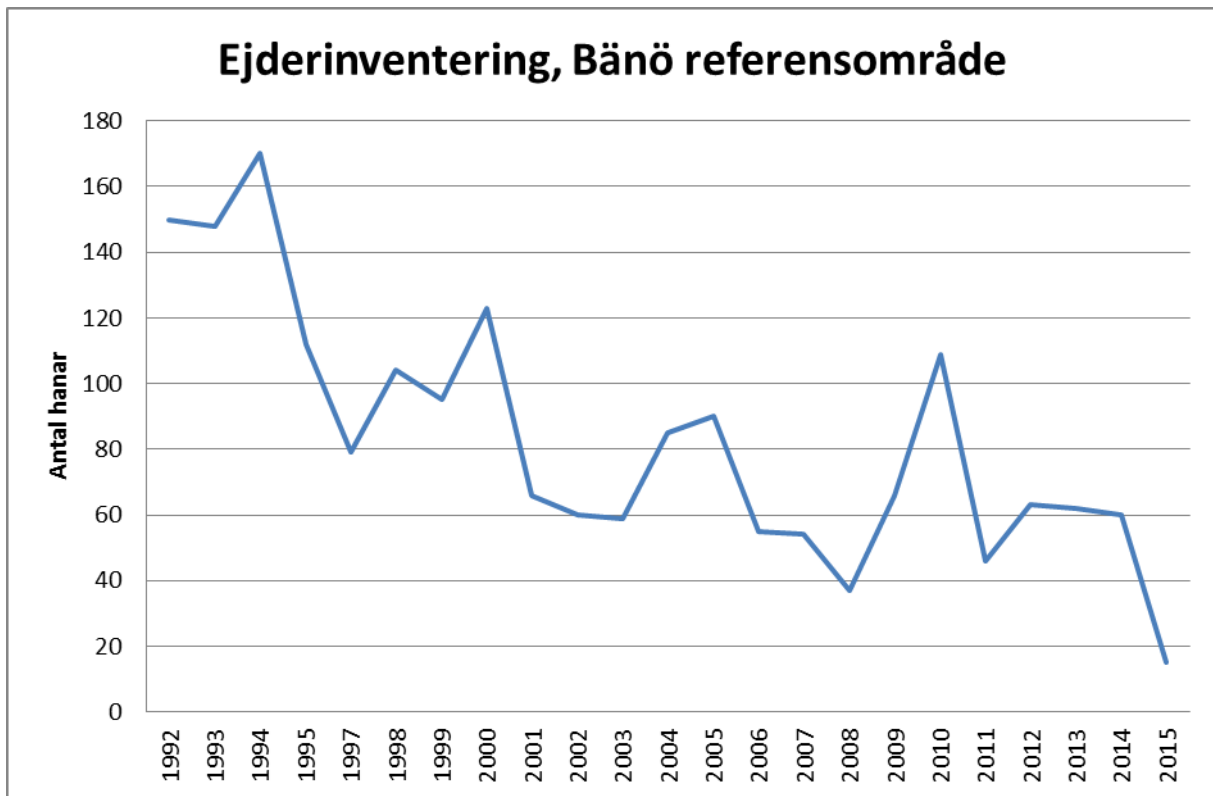

Diagram 3. Resultatet av sjöfågelinventering i Bänö referensområde. Inventeringarna visar en nedgång jämfört med början av inventeringsperioden.

Ejderstammen i Östersjön/Vadehavet ökade under lång tid fram till omkring 1990. Denna utveckling förklaras till stor del av eutrofieringen vilket ökade primärproduktionen i Östersjön och därmed gynnade musslorna som är ejderns stapelföda. Bland andra orsaker nämns minskat jakttryck och ett lågt predationstryck. Orsakerna bakom ejderstammens nedgång är dock fortfarande oklara och forskarvärlden diskuterar ett antal möjliga förklaringar. Relativt nya resultat har presenterats som visar på samband mellan sjunkande koncentrationer av näringsämnen i Östersjön/Vadehavet och minskande bestånd av ejder. En möjlig orsak till nedgången kan alltså vara att arbetet med att minska näringsläckage till havet börjar ge resultat. Andra faktorer som påverkar ejderns födotillgång presenteras också. Ett överfiske av musslor i Vadehavet har tidigare lett till massdöd bland ejdrar och biomassan av blåmusslor är fortfarande låg även om fisket idag är reglerat. I Finska viken och Stockholms skärgård har mängden blåmusslor minskat eventuellt orsakad av lägre salthalt i havet och kvaliteten på musslorna kan också ha försämrats till följd av klimatförändringar eller förändringar i sammansättningen av växtplankton.¹¹

I Finland har man observerat att den årliga överlevnaden bland ådor har minskat på grund av ökad predation och döda ådor som hittats har varit tagna av havsörn, mink och mårhund. Största orsaken antas vara att havsörnens återkomst har inneburit en väsentligt lägre överlevnad bland ådorna. Dålig reproduktionsframgång på grund av låg överlevnad bland ungarna

¹¹ Ottvall R. Ejderns och andra musselätande dykänders minskning i Östersjön. Rapport från Miljöforskningsberedningen. Statens offentliga utredningar, Stockholm, augusti 2012.

har också observerats som kan vara knutet till ådornas kondition, sjukdomar eller tiaminbrist, men det råder brist på data huruvida reproduktionsframgången har minskat i Östersjön överlag.¹²

Bifångst vid garnfiske, oljeutsläpp och jakt är andra faktorer som bidrar till ökad dödlighet i bestånden. Uppemot 200.000 fåglar av bland annat alfågel och ejder har i alla fall tidigare dött årligen till följd av fisket men det är osäkert hur stort problemet är idag eftersom omfattningen är dåligt studerad. Både avsiktliga och oavsiktliga oljeutsläpp är vanliga i ejderns övervintningsområden och även om stora oljekatastrofer är sällsynta kan små utsläpp vara förödande när koncentrationen av fåglar är hög under vintern. I en studie som utfördes i Vadehavet hade ca 5 % av ejdrarna olja i fjäderdräkten.¹³ Antalet upptäckta oljeutsläpp har lyckligtvis minskat enligt Helcom¹⁴.

Ejdern är ett populärt jaktbyte och på 1970- och 80-talen när ejderstammen växte som starkast sköts 200.000 – 250.000 ejdrar årligen i Östersjöregionen. På grund av strängare restriktioner och mindre jaktintresse har antalet ejdrar som skjuts sjunkit till ca 65.000 årligen varav ca 50.000 av dem i Danmark.¹⁵ Det danska uttaget beräknades tidigare bidra till populationens nedgång men beräkningarna visade också att om ådorna totalfredades skulle populationen i stället börja öka¹⁶. Dessa restriktioner genomfördes från jaktsäsongen 2014/2015 och ådan är numera totalfredad i Danmark varför jaktuttaget kan betraktas som hållbart.

Enligt fågeldirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att jakten inte äventyrar ansträngningarna att bevara arterna. Medlemsstaterna ska också säkerställa att jakten överensstämmer med principerna om ett förnuftigt utnyttjande. Dessa begrepp förtydligas i kommissionens publikation "Vägledning för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar"¹⁷. Enligt punkt 2.4.7 innebär ett förnuftigt utnyttjande ett hållbart jaktuttag med betoning på att arternas populationer ska hållas på en nivå som utgör gynnsam bevarandestatus. Begreppet förnuftigt utnyttjande gäller också för den positiva roll som viltvård kan spela. Även om det årliga jaktuttaget kan eliminera en betydande andel av en population motvägs detta av vinster till följd av en lägre naturlig dödlighet och/eller en högre reproduktion. Detta kan leda till att bestånden av vilt och andra arter blir betydligt större inom områden där man tillämpar viltvård än i andra områden.¹⁸

---

¹² Ottvall R. Ejderns och andra musselätande dykänders minskning i Östersjön. Rapport från Miljöforskningsberedningen. Statens offentliga utredningar, Stockholm, augusti 2012.

¹³ Ottvall R. Ejderns och andra musselätande dykänders minskning i Östersjön. Rapport från Miljöforskningsberedningen. Statens offentliga utredningar, Stockholm, augusti 2012.

¹⁴ HELCOM (2015), HELCOM Annual report on discharges observed during aerial surveillance in the Baltic Sea, 2014

¹⁵ Ottvall R. Ejderns och andra musselätande dykänders minskning i Östersjön. Rapport från Miljöforskningsberedningen. Statens offentliga utredningar, Stockholm, augusti 2012.

¹⁶ Christensen, T.K. & Hounisen, J.P. (2014) Managing hunted populations through sex-specific season lengths: a case of the Common Eider in the Baltic-Wadden Sea flyway population. Eur.J.Wildl.Res. 60:717-726

¹⁷ Vägledning för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar. Februari 2008.

¹⁸ Punkt 2.4.20 i Vägledningen för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG.

Kategorisering i rödlistor är inte direkt överförbart till begreppet ogynnsam bevarandestatus. Enligt punkt 2.4.24 i vägledningen kan fågelarter anses ha en ogynnsam bevarandestatus när summan av faktorer som påverkar arten på lång sikt påverkar den naturliga utbredningen och mängden hos dess populationer negativt. Detta skulle även omfatta en situation där uppgifter om populationsutvecklingen tyder på att arten inte på lång sikt förblir en livskraftig del av sin naturliga livsmiljö. I samma punkt framgår att det inte är att rekommendera att utsätta sådana arter eller populationer för jakt, även om jakten i sig inte är orsaken eller bidrar till dess ogynnsamma bevarandestatus. Genom att tillåta jakt anser man dock att man kan skapa ett starkt incitament för att vårda livsmiljöer och ta itu med andra faktorer som bidrar till populationens tillbakagång, och därmed bidra till målet att återupprätta populationens gynnsamma bevarandestatus.

Frågan om jakt ska tillåtas måste alltså ställas i relation till ejderns samlade hotbild, den potentiella påverkan på populationen och eventuella positiva effekter som kan uppnås genom jägarnas viltvårdande åtgärder. På Åland har viltvården och värnandet om fågelstammarna i samband med vårjakt alltid varit starkt sammanlänkade. Redan från 1930-talet infördes frivilligt lokala fredningsområden för att skapa störningsfria häckningsområden för sjöfågel och i regel var innerskärgårdarna helt fredade från jakt. Man jagade normalt endast hanfågel och lade stor vikt vid predatorjakten. Sjöfågeln utgjorde en värdefull resurs och förvaltades som en sådan.

De djupt rotade traditionerna för viltvård har följt med in i modern tid. Enligt statistiken som samlas in i samband med vårjakten underhåller jägarna över 10.000 sjöfågelholkar och begränsar mårddhund- och minkstammarna med omkring 5.000 respektive 800 djur årligen. Denna värdefulla arbetsinsats som jägarna utför i utbyte mot att få skörda en liten del av fågelbestånden får allt större betydelse när fågelbestånd utsätts för olika hot. Jägarna kan inte påverka de storskaliga förändringarna utan det krävs långsiktigt arbete för att förbättra hela Östersjöns tillstånd men de insatser jägarna utför är mycket viktiga för att begränsa påverkan av andra faktorer, som till exempel predation av invasiva arter.

Som framkommit tidigare i kapitlet råder skilda uppfattningar om vad som driver ejderstammens fluktuationer. Man har även konstaterat att könsförhållandet i populationen har förändrats. Enligt räkningar i Finska viken har andelen honor under vårflytten ändrat från ett överskott (58 %) på 1980-talet till ett underskott (41 %) i början av 2000-talet¹⁹. Motsvarande förändring har även observerats i Danmark där andelen vuxna honor i jaktstatistiken minskade från ca 45 % år 1982 till ca 25 % år 2009²⁰. Den primära orsaken anses vara att dödligheten bland häckande honor har ökat drastiskt i Finland, främst på grund av ökad predation av havsörn och mink²¹. Dödlighet bland vuxna honor kan därför vara en av viktigaste orsakerna

¹⁹ Lehikoinen A, Christensen TK, Öst M, Kilpi M, Saurola P & Vattulainen A. 2008. Large-scale change in the sex ratio of a declining eider *Somateria mollissima* population. *Wildlife Biology* 14:288-301.

²⁰ Ekroos, J., Fox, A.D., Christensen, T.K., Petersen, I.K., Kilpi, M., Jónsson, J.E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., Boerm P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding Eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway, *Ornis Fennica* 89:81-90.

²¹ Lehikoinen, A., Christensen, T.K., Öst, M., Kilpi, M., Saurola, P. & Vattulainen, A. 2008. Large-scale change in the sex ratio of a declining eider *Somateria mollissima* population. - *Wildl. Biol.* 14: 288-301.

till ejderstammens nedgång i Finland, men även i andra områden i Östersjön där havsörnen eller andra predatorer har ökat²². Det är oklart hur stor betydelse mårddhundens predation har på ejderpopulationen som helhet men resultatet av en studie uppskattade att mårddhundarna i Skärgårdshavets nationalpark dödade 1.2 - 3,5 % av ådorna varje år och att en mårddhund i medeltal dödade 3-4 ådor under våren²³. Förutom den direkta effekten av predatorernas närvaro finns även en sekundär effekt genom att adulta ejdrar undviker tidigare häckningsplatser där predatorer etablerat sig²⁴. Havsörnens predation är svår att påverka men sannolikt kommer betydelsen av skogsbeklädda häckningsmiljöer att öka i och med att ådorna har svårare att överleva häckningen på de öppna skären, vilket ökar vikten av att hålla dessa holmar fria från fyrfota predatorer.

Det finns även positiva indikationer för ejderns beståndsutveckling. De senaste populationsuppskattningarna i Finland visar att nedgången upphörde 2007 och att antalet häckande par har ökat sedan dess²⁵. Helcom sammanställer indikatorer för biodiversitet inom verksamhetsområdet och publicerar bland annat trender för häckande och övervintrande sjöfåglar som indikatorer för Östersjöns tillstånd. I dessa publikationer framgår att trenden för övervintrande ejdrar i Östersjön inte har ändrat mellan sedan 1991²⁶ och att det häckande beståndet i Östersjön har ökat sedan 2009²⁷. Man måste också se på ejderstammen ur ett historiskt perspektiv. Ejderstammen uppvisade kraftig tillväxt under 1900-talet, särskilt under 1970- och -80 talen²⁸ och även om det nu skett en nedgång finns det ändå historiskt sett relativt mycket ejder. Ejdern är fortfarande den överlägset vanligaste sjöfågeln vid Finlands kuster²⁹ och ejderinventeringarna på Åland visar att ejderstammen fortsättningsvis är på en hög nivå.

Med beaktande av ovanstående anser landskapsregeringen att en fortsatt men begränsad jakt på guding kan tillåtas som incitament för att öka bevarandeåtgärderna för ejderstammen. Landskapsregeringen gör bedömningen att det är mest ändamålsenligt att en begränsad vårfågeljakt tillåts för att inte riskera att de nödvändiga viltvårdsinsatserna upphör, särskilt när det

---

²² Ekroos J, Öst M, Karell P, Jaatinen K & Kilpi M. 2012. Philopatric predisposition to predation-induced ecological traps: habitat-dependent mortality of breeding eiders. *Oecologia* (2012) 170:979-986.

²³ Kauhala, K. & Auniola, M. 2001. Diet of raccoon dogs in summer in the Finnish archipelago. *Ecography* 24: 151–156.

²⁴ Christensen TK & Bregnballe T. 2011. Status of the Danish breeding population of Eiders *Somateria mollissima* 2010. *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 105:195-205.

²⁵ Hario, M. & Rintala, J. 2013. Saarstolinnuston kehitys Suomen rannikoilla 1986-2013. *Linnut vuosikirja* 2013. BirdLife Finland.

²⁶ Aunins, A., Nilsson, L., Hario, M., Garthe, S., Dagys, M., Pedersen, K. I., & Skov, H., Lehtikainen, A., Mikkola-Roos, M., Ranft, S., Stipniece, A., Kuresoo, A., Meissner, W. & Korpinen, S. 2013. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM Core Indicator Report. Online. 4.4.2016, www.helcom.fi/Core%20Indicators/HELCOM-CoreIndicator_Abundance_of_waterbirds_in_the_wintering_season.pdf

²⁷ Herrmann, C., Rintala, J., Lehtikainen, A., Pedersen, I.K., Hario, M., Kadin, M & Korpinen, S. 2013. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM Core Indicator Report. Online. 4.4.2016, www.helcom.fi/Core%20Indicators/HELCOM-CoreIndicator-Abundance_of_waterbirds_in_the_breeding_season.pdf

²⁸ Christensen, T.K. 2008: Factors affecting population size of Baltic Common Eiders *Somateria mollissima*. PhD thesis. Dept. of Wildlife Ecology and Biodiversity, NERI. National Environmental Research Institute, University of Aarhus, Denmark. 204 pp.

²⁹ Hario, M. & Rintala, J. 2013. Saarstolinnuston kehitys Suomen rannikoilla 1986-2013. *Linnut vuosikirja* 2013. BirdLife Finland.

är önskvärt att dessa insatser i detta skede borde öka. Landskapsregeringen har erfarit att ett arbete med att bygga upp en internationell förvaltningsplan har diskuterats inom AEWA (The Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds) och är positiva till att delta i detta arbete. Landskapsregeringen kommer dessutom att ta fram en åtgärdsplan för bevarande av ejderstammen på Åland, se kapitel 2.8.3.

1.2.2 Jaktens och viltvårdens påverkan på beståndet

För att uppskatta jaktens direkta påverkan på beståndet måste man bedöma konsekvensen av att man genom jakt avlägsnar ett antal individer ur populationen. Eftersom jakten endast bedrivs på gudingar, vilka inte deltar i uppfödningen av ungarna, begränsas påverkan till effekten av brutna parformationer och försämrade fertilisering av äggen. Hario et al. (2002) undersökte effekten av att skjuta guding under häckningstiden och resultaten visade att häckningsframgången bland de ådor som guding hade skjutits från i medeltal minskade med 35 % jämfört med normalt³⁰. Året efter försöket återvände ådorna till studieområdet och alla utom en hade en ny partner med sig från övervintringsområdet. Denna undersökning bedömde effekten på individnivå, medan en annan undersökning som bedömde effekten på populationsnivå kom fram till att effekten av att jaga hanfåglar på våren minskar ju skevare könsfördelningen i populationen är eftersom effekten av att skjuta en hane på våren minskar om andelen operade hanar i populationen är stor³¹. Enligt räkningar i Finska viken har andelen honor under vårflytten ändrat från ett överskott (58 %) på 1980-talet till ett underskott (41 %) i början av 2000-talet³². Motsvarande förändring har även observerats i Danmark där andelen vuxna honor i jaktstatistiken minskade från ca 45 % år 1982 till ca 25 % år 2009³³. Alla hanar man skjuter är alltså inte i par med en hona vilket minskar effekten av jakten.

Utgående från dessa resultat kan man bedöma effekten av jakten. Om avskjutningen sker slumpmässigt över populationen av hanar är, med beaktande av den skeva könsfördelningen, ca 2640 av hanarna i par med en hona. Jaktens effekt motsvarar då en förlust av 924 honors häckning, baserat på en sänkt reproduktionsförmåga om 35 %, för det enskilda året eftersom honorna återvänder för att häcka nästa år.

Detta ska ställas i relation till den viltvård som bedrivs. Enligt den finska studien om mårddhundens predation dödar en mårddhund i skärgården i medeltal 3-4 ådor per häckningssång³⁴. Eftersom mårddhundens predation innebär en totalförlust av häckningen innebär det att endast ca 230-300 mårddundar i skärgården har lika stor effekt på ejderns häckningsframgång

³⁰ Hario, M., Hollmén, T.E., Morelli, T.L. & Schribner, K.T. 2002. Effects of mate removal on the fecundity of common eider *Somateria mollissima* females. *Wildlife Biology* 8: 161-168

³¹ Kokko, H., Pöysä, H., Lindström, J. & Ranta, E. 1998. Assessing the impact of spring hunting on waterfowl populations. *Ann. Zool. Fennici* 35: 195-204.

³² Lehikoinen A, Christensen TK, Öst M, Kilpi M, Saurola P & Vattulainen A. 2008. Large-scale change in the sex ratio of a declining eider *Somateria mollissima* population. *Wildlife Biology* 14:288-301.

³³ Ekroos, J., Fox, A.D., Christensen, T.K., Petersen, I.K., Kilpi, M., Jónsson, J.E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., Boerm P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding Eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway, *Ornis Fennica* 89:81-90.

³⁴ Kauhala, K. & Auniola, M. 2001. Diet of raccoon dogs in summer in the Finnish archipelago. *Ecography* 24: 151-156.

som hela jakten. Effekten är dessutom bestående eftersom ådan inte finns kvar till nästa år. Med tanke på att de åländska vårjägarna avlägsnar omkring 5000 mårhundar årligen är det självklart att viltvården har en positiv nettoeffekt för ejderbeståndet.

Utöver detta kommer de 700-800 minkar per år som de åländska vårjägarna har avlägsnat de senaste åren. Landskapsregeringen har inte tillgång till data som möjliggör motsvarande uträkningar som för mårhundens predation men analyser av minkavföring insamlad i Skärgårdshavet har visat att minkens föda till 32 % bestod av sjöfågel, främst ejder³⁵. I Stockholms skärgård minskade ejdern på holmar som minken hade etablerat sig på samtidigt som antalet ökade på holmar som minken inte hade kommit till³⁶. Även i Finland anges predation av mink som en bidragande faktor till ejderhonornas ökade dödlighet³⁷.

Forskare lyfter fram betydelsen av jakt på fyrfota rovdjur på häckningsskär som en viktig del i arbetet att vända ejderstammens negativa utveckling³⁸. Jakt på ejderhanar kan dock fortsättningsvis accepteras ur ett biologiskt perspektiv³⁹.

1.2.3 Förnuftig användning

Enligt EU-domstolens rättpraxis (mål C-182/02) kan jakt på vilda fåglar i rekreationssyfte under de perioder som avses i artikel 7.4 i direktivet jämföras med sådan förnuftig användning som medges i artikel 9.1.c i direktivet. Den jakt som bedrivs med stöd av undantagsbestämmelsen måste dock bedrivas på ett sådant sätt att populationerna av de berörda arterna bibehålls på en tillfredställande nivå. Ejderns populationsstatus redovisas ovan i punkt 1.2.1 och jakten konstateras bidra till att behålla ejderstammen på en tillfredställande nivå genom de viltvårdsinsatser jägarna utför. Jakt tillåts dessutom endast i ett litet antal. I enlighet med jaktlagen för landskapet Åland skall ätligt vilt som fällts under jakt tillvaratas och användas som föda. Att tillreda sjöfåglarna till mat har en stark tradition på Åland och är enligt landskapsregeringen en förnuftig användning av en viltresurs.

1.3 Litet antal

Enligt kommissionens vägledning för jakt kan begreppet ”litet antal” fastställas som en viss procent av den årliga dödligheten hos den population som berörs av undantaget. Kommission-

---

³⁵ Banks, B.P., Nordström, M., Ahola, M., Salo, P, Fey, K & Korpimäki, E. 2008. Impacts of alien mink predation on island vertebrate communities of the Baltic Sea Archipelago: review of a long-term experimental study. *Boreal Environment Research* 13:3-16.

³⁶ Desholm, M., Christensen, T. K., Scheiffarth, G., Hario, M., Andersson, Å., Ens, B., Camphuysen, C. J., Nilsson, L., Watlho, C. M., Lorentsen, S-H., Kuresoo, A., Kats, R. K. H., Fleet, D. M. & Fox, A. D. 2002. Status of the Baltic/Wadden Sea population of the Common Eider *Somateria m. mollissima*. *Wildfowl* 53: 167 – 203.

³⁷ Lehikoinen, A., Christensen, T.K., Öst, M., Kilpi, M., Saurola, P. & Vattulainen, A. 2008. Large-scale change in the sex ratio of a declining eider *Somateria mollissima* population. - *Wildl. Biol.* 14: 288-301.

³⁸ Ottvall, R. 2012. Ejderns och andra musselätande dykänders minskning i Östersjön. Rapport från Miljöforskningsberedningen. Statens offentliga utredningar. Stockholm.

³⁹ Ottvall, R. 2012. Ejderns och andra musselätande dykänders minskning i Östersjön. Rapport från Miljöforskningsberedningen. Statens offentliga utredningar. Stockholm.

en konstaterar även ett ”litet antal” bör avse ett uttag på cirka en procent av den årliga dödligheten, men möjligheter finns att för talrika arter med gynnsam bevarandestatus att göra ett jaktuttag på upp till fem procent av den årliga dödligheten.

Enligt de senaste populationsuppskattningarna uppgår den ejderpopulation som övervintrar runt Östersjön till 976.000 fåglar⁴⁰. Den årliga dödligheten uppges för nordvästra Europa vara 39%⁴¹ och uppgår således till 380.000 fåglar. En till fem procent av detta utgör mellan 3.800 och 19.000 fåglar.

Landskapsregeringen har valt att fastställa kvoten till 3.800 fåglar d v s en procent av den årliga dödligheten i beståndet.

1.4 Strängt kontrollerade former och på selektiv grund

Undantagsjakt beviljas genom personliga tillstånd där antalet hanar av ejder som får fällas per dag och jakttiderna anges. Den personliga dagskvoten är 2 ejdrar per jägare och dag, och den totala kvoten uppgår till 3.800 fåglar, med beaktande av att en viss avlysningsdifferens kan uppkomma.

Dessutom skall tillståndet innehålla en karta över de platser som landskapsregeringen godkänt som skytteplatser. En skytteplats godkänns inte inom de områden som jaktvårdsföreningarna fredat med stöd av 22 och 23 §§ jaktlagen eller fågelskyddsområden som fredats med stöd av 26 § jaktlagen.

Den selektiva grunden för besluten garanteras genom att endast hanar får fällas. Arten har en väldigt tydlig könsdimorfism där hanarna är lätta att skilja från honorna samt från övriga arter. Därför föreligger väldigt liten risk för att fel kön eller art skulle fällas genom förväxling. Undantaget tillåter endast i enlighet med 48 § jaktlagen godkända jaktvapen. Storskalig eller icke selektiv jakt eller dödande är inte tillåtet liksom inte heller metoder som anges i Annex 4 i fågeldirektivet.

Tillsynen över jakten utövas enligt 57 § jaktlagen av landskapsregeringen med bistånd av polismyndighet och, på sätt som är särskilt föreskrivet, med bistånd av tjänstemän inom gränsbevakningsväsendet vilka är stationerade i landskapet. Övervakningen av kriteriet litet antal kontrolleras genom att tillståndsinnehavarna fortlöpande måste rapportera till landskapsregeringen hur många fåglar de fällt. Rapporteringen sker genom att jägaren efter varje jakttillfälle, dock senast klockan 23.00 samma dag, via textmeddelandefunktionen (SMS) på en mobiltelefon eller på annat sätt som föreskrivs i beslutet rapporterar antalet fällda fåglar till land-

---

⁴⁰ Ekroos, J., Fox, A.D., Christensen, T.K., Petersen, I.K., Kilpi, M., Jónsson, J.E., Green, M., Laursen, K., Cervenc, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding Eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. *Ornis Fennica* 89.

⁴¹ Vägledning för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar. Februari 2008.

skapsregeringen. Då antalet fällda fåglar uppnått den fastställda kvoten avlyser landskapsregeringen jakten genom ett textmeddelande som sänds till samtliga tillståndsinnehavares mobiltelefoner. På landskapsregeringens hemsida (www.jakt.regeringen.ax) publiceras aktuell information om återstående kvot samt avlysning av jakten. Information kan även fås på telefon 018-25 000. Landskapsregeringen kan på de grunder landskapsregeringen bedömer avlysa jakten innan kvoten är fylld. Av det personliga jakttillståndet ska framgå att det är jägarens skyldighet att hålla sig informerad om jakten har avlysts.

2. Villkor för jakten

2.1 Allmänna villkor

Landskapsregeringen kan bevilja jakttillstånd efter prövning i varje enskilt fall i enlighet med dessa riktlinjer. Tillstånd kan på ansökan beviljas den som har hemort i en kommun i landskapet som avser bedriva jakt. Utom landskapet bosatta personer kan på ansökan beviljas dispens för jakt efter sjöfågel om synnerligen vägande skäl föreligger.

Tillståndet är personligt och kan inte överföras på annan person. Tillståndet får utnyttjas inom godkända skytteplatser där tillståndsinnehavaren har jakträtt. Skytteplatser vid insjöar tillåts inte. Tillståndet kan återkallas om villkoren i beslutet inte följs, t.ex. om skytteplatser redovisas på oriktiga jakträttsgrunder. Områden som inte redovisas eller godkänts som skytteplatser är fredade från sjöfågeljakt.

Fredningen utgör inget hinder att förfölja och avliva skadeskjutet vilt utanför skytteplatsen. I enlighet med 4 § landskapslagen om grunderna för avgifter i landskapet (ÅFS 1993:27) uppbärs ingen avgift för ansökan då den traditionella jakten på sjöfågel härrör till en allmän kulturverksamhet. Fåglar som fällts med stöd av dessa riktlinjer får inte hållas till salu.

2.2 Skytteplatser

Med en skytteplats avses det område inom vilket jakten bedrivs och som utgörs av:

1. Enskilt belägna grund, kobbar och skär vars landareal är högst tre hektar.
2. Grupper av omedelbart intill varandra belägna grund, kobbar och skär vars sammanlagda landareal är högst tre hektar.
3. Ett cirkelformat område utgörande högst 3 hektar.

2.3 Fredningsområden

Jaktvårdsföreningar bör enligt 22 § jaktlagen inom sitt område verka för att tillräckligt stora sammanhängande områden inte berörs av sådan sjöfågeljakt som bedrivs med stöd av tillstånd. Områden som är inrättade som fågelskyddsområden enligt 26 § jaktlagen berörs inte av någon form av sjöfågeljakt.

2.4 Jakträtt

Tillståndsinnehavaren ansvarar för att han/hon innehar jakträtt vid utövandet av jakten oaktat det att landskapsregeringen godkänt skytteplatsen. Om det framkommer att jakträtt anmälts på oriktiga grunder återkallas tillståndet med omedelbar verkan, samt vidtas eventuellt övriga åtgärder. Tillståndsinnehavaren kan ansöka om komplettering av skytteplatser om särskilda skäl föreligger. Tillståndsinnehavaren är skyldig att meddela förändrade jakträttsförhållanden till landskapsregeringen.

2.5 Skyldighet att anmäla jaktens resultat

Tillståndsinnehavaren ska efter varje jakttillfälle, dock senast klockan 23.00 samma dag, via textmeddelandefunktionen (SMS) på en mobiltelefon eller på annat sätt som föreskrivs i beslutet rapportera antalet fällda fåglar till landskapsregeringen. I samband med ansökan om tillstånd till jakt skall sökande redovisa föregående hösts jaktresultat. Resultatet av jakten redovisas årligen av landskapsregeringen till EU-kommissionen i enlighet med artikel 9.

2.6 Jakträtt på samhällsägda områden

Kronoallmänningarna

Rätten till sjöfågeljakt på kronoallmänningarna under tiden 1.5–20.5.2016 tillkommer endast personer med hemort i landskapet med tillstånd till sjöfågeljakt.

Kompensationsholmarna

Jaktvårdsföreningarna kan anhålla om att få disponera särskilda områden för sjöfågeljakt på områden som tillhör landskapet.

Jakträtt på kompensationsholmarna kan jaktvårdsföreningen endast bevilja:

1. Personer som är fast bosatta i berörd kommun och inte har jakträtt på annat ställe i kommunen.
2. Markägare i kommunen som avstått för fågellivet betydelsefulla områden för fredningsändamål.

Den som avser bedriva jakt på en kompensationsholme skall inneha ett skriftligt tillstånd från jaktvårdsföreningen.

2.7 Vårjaktstillstånd för personer bosatta utom landskapet

Tillstånd för vårjakt kan beviljas personer som inte har hemort i landskapet med övrigt iakttagande av dessa riktlinjer om synnerligen vägande skäl föreligger. Som vägande skäl anses att:

- Sökande har åländsk hembygdsrätt.
- Sökande saknar åländsk hembygdsrätt men är uppvuxen på Åland.
- Övriga sökande kan på synnerliga skäl efter särskild prövning i varje enskilt fall beviljas tillstånd till vårjakt efter sjöfågel. Såsom synnerligen vägande skäl avses att sökande bedriver en aktiv viltvård genom att freda större områden viktiga för häckande sjöfågel och/eller att sökande aktivt bedriver fångst av mink och mårhund samt upprätthåller holkar för knipa och storskrake i större omfattning.

Landskapsregeringen kan vid behov begära utlåtande av jaktvårdsföreningarna.

2.8 Viltvård

Viltvård för att förbättra viltets livsmiljö och tillhandahålla säkra boplatser för fåglarna är något som alltid gått hand i hand med jakt på sjöfågel. I alla tider har sjöfågeljägare varit de ivrigaste viltvårdarna och har genom uppsättning av holkar och jakt på predatorer bidragit till den mångfald av fågelliv som den åländska skärgården berikas av. I enlighet med kommissionens vägledning för jakt⁴² finns ett starkt samband mellan jakt och viltvård där jägarna är de mest effektiva beskyddarna av jaktområden. Jakt kan därför bidra till bevarande genom ett förnuftigt utnyttjande. Genom att tillåta jakt kan man skapa ett starkt incitament för att vårda livsmiljöer. Viltvård innebär en rad åtgärder exempelvis tillhandahållande av bättre livsmiljöer och reducera antalet predatorer, vilket förbättrar livsvillkoren för både jaktbara och icke-jaktbara arter. I sunda viltvårdsmetoder bör man i enlighet med principen om ett förnuftigt utnyttjande också ta hänsyn till behoven hos icke jaktbara arter.

Ejderstammen i Östersjön har uppvisat en förändring i könskvoten mellan honor och hanar och har gått från att ha varit honfågeldominerad i början av 80-talet till hanfågeldominerad⁴³. Den skeva könskvoten kan sannolikt till viss del förklaras av en ökad predation på honfåglar under häckningen⁴⁴. Studier i Finland har påvisat ett kraftigt ökat predationstryck på ruvande ejderhonor och forskarna ser den ökade predationen på adulta ejderhonor som en stor del av förklaringen till den observerade minskningen av ejderbeståndet i detta område⁴⁵. Ejderhonor som påträffats slagna på finska häckningsöar har konstaterats vara dödade av mink, mårddhund och havsörn⁴⁶.

2.8.1 Predatorkontrollen av invasiva arter på Åland

Invasiva arter beskrivs av IUCN som arter som introducerats till områden utanför sina naturliga utbredningsområden och skadar ekosystem, förorsakar ekonomisk skada eller riskerar skada människors hälsa⁴⁷. Invasiva arter uppmärksammas av Europeiska miljöbyrån som ett av de största hoten mot biologisk mångfald⁴⁸ och internationella konventioner som Bernkonventionen om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga livsmiljöer⁴⁹ och Riokonventionen om biologisk mångfald⁵⁰ förpliktigar fördragsparterna att utrota eller kon-

---

⁴² Vägledning för jakt enligt rådets direktiv 79/409/EEG om bevarande av vilda fåglar. Februari 2008.

⁴³ Lehikoinen, A., Christensen, T.K., Öst, M., Kilpi, M., Saurola, P. & Vattulainen, A. 2008. Large-scale change in the sex ratio of a declining eider *Somateria mollissima* population. *Wildlife biology* 14:3.

⁴⁴ Ottvall, R. 2012. Ejderns och andra musselätande dykänders minskning i Östersjön. Rapport från Miljöforskningsberedningen. Statens offentliga utredningar. Stockholm.

⁴⁵ Ekroos, J., Öst, M., Karell, P., Jaatinen, K. & Kilpi, M. 2012. Philopatric predisposition to predation-induced ecological traps: habitat-dependent mortality of breeding eiders. *Oecologia*. 170:979-986.

⁴⁶ Ottvall, R. 2012. Ejderns och andra musselätande dykänders minskning i Östersjön. Rapport från Miljöforskningsberedningen. Statens offentliga utredningar. Stockholm.

⁴⁷ IUCN. 2013. Invasive Species. www.iucn.org. Hämtad 21 mars 2014.

⁴⁸ European Environment Agency. 2012. The impacts of invasive alien species in Europe. Technical report No 16/2012.

⁴⁹ Council of Europe. 1979. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats. Article 11, 2.b.

⁵⁰ United Nations. 1992. Convention on Biological Diversity. Article 8, h.

trollera främmande arter som utgör ett hot mot inhemska arter. Både mårddunden och minken är två invasiva arter som förekommer i stort antal på Åland.

Effekterna av introducerade predatorer är välkända och beskrivna i litteraturen. Forskning har påvisat att de största negativa effekterna på naturligt förekommande arter sker då predatorer introduceras⁵¹. Minkens negativa påverkan på främst markhäckande sjöfågel är välkänd och väldokumenterad och jakt på mink har positiva effekter på sjöfåglarnas häckning och häckningsframgång^{52,53,54,55}. Jakt på mink har dessutom stor positiv effekt på icke jaktbara arter, där man till och med sett att lokalt försvunna arter som tordmule och tobisgrissla återvänt för att häcka efter att minken eliminerats⁵⁶. Mårddundens påverkan är inte i lika hög grad utredd, men de källor och undersökningar som finns att tillgå ger stöd åt den bild som är allmänt vedertagen, det vill säga att mårddunden liksom minken har negativ påverkan på markhäckande fåglar^{57,58}. Även andra djur som till exempel groddjur har minskat i skärgården vilket man tror att beror på mårddundens predation⁵⁹.

---

⁵¹ Ebenhard T. 1988. Introduced birds and mammals and their ecological effects. Swed.Wild.Res. Viltrevy.

⁵² Craik, J. C. A. 1997. Long-term effects of North American Mink *Mustela vison* on seabirds in western Scotland. - Bird Study.

⁵³ Högmänder, J. 2000. Minken - ett hot mot fågelfaunan i våra skärgårdar. I: von Numers, M. (ed.) Skärgårdsmiljöer - nuläge, problem och möjligheter. Nordiska ministerrådets skärgårdssamarbete, Åbo.

⁵⁴ Nordström, M., Högmänder, J., Nummelin, J., Laine, J., Laanetu, N. & Korpimäki, E. 2002. Variable responses of waterfowl breeding populations to long-term removal of introduced American mink. - *Ecography* 25.

⁵⁵ Andersson, Å. 1992. Sjöfågelbeståndets utveckling i Bullerö skärgård efter invandring av mink. - *Ornis Svecica* 2:107-118

⁵⁶ Nordström, M., Högmänder, J., Laine, J., Nummelin, J., Laanetu, N. & Korpimäki, E. 2003. Effects of feral mink removal on seabirds, waders and passerines on small islands in the Baltic Sea. *Biological Conservation* 109:359-368.

⁵⁷ Väinänen, V-M. 2003. Intensivfångst av nykomlingrovdjur ger bättre häckningsresultat för vattenfåglar. Pressmeddelande från Finlands miljöcentral 2003.

⁵⁸ Åhlén, P-A. Mårddund-förebyggande naturvård. Sveriges lantbruksuniversitet. Umeå.

⁵⁹ Kauhala, K & Kowalczyk, R. 2011. Invasion of the raccoon dog *Nyctereutes procyonoides* in Europe: History of colonization, features behind its success, and threats to native fauna. *Current Zoology* 57(5):584-598.

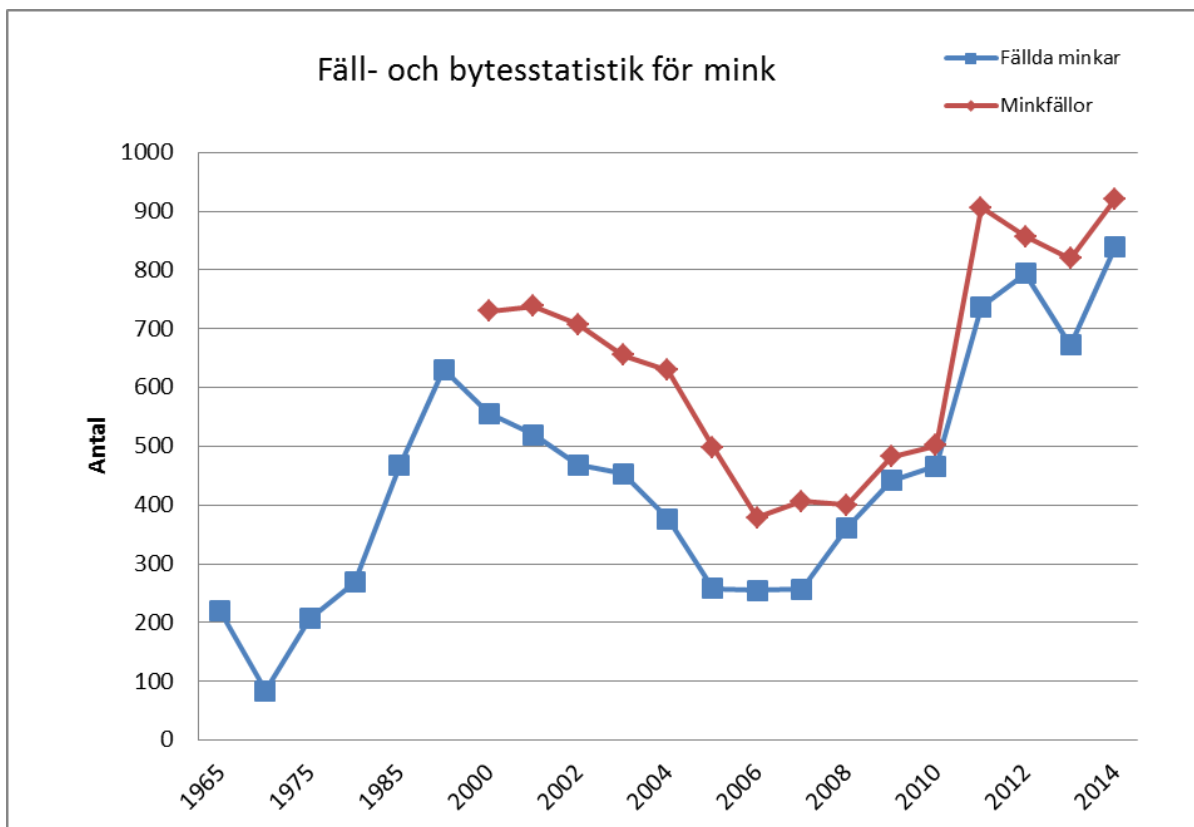

Diagram 2. Åren 1965-1990 samlades bytesstatistik in för fångade minkar av polisen. Från år 2000 har landskapsregeringen samlat in data om antalet använda fällor och bytesmängder genom den obligatoriska redovisningen i samband med sjöfågeljakten.

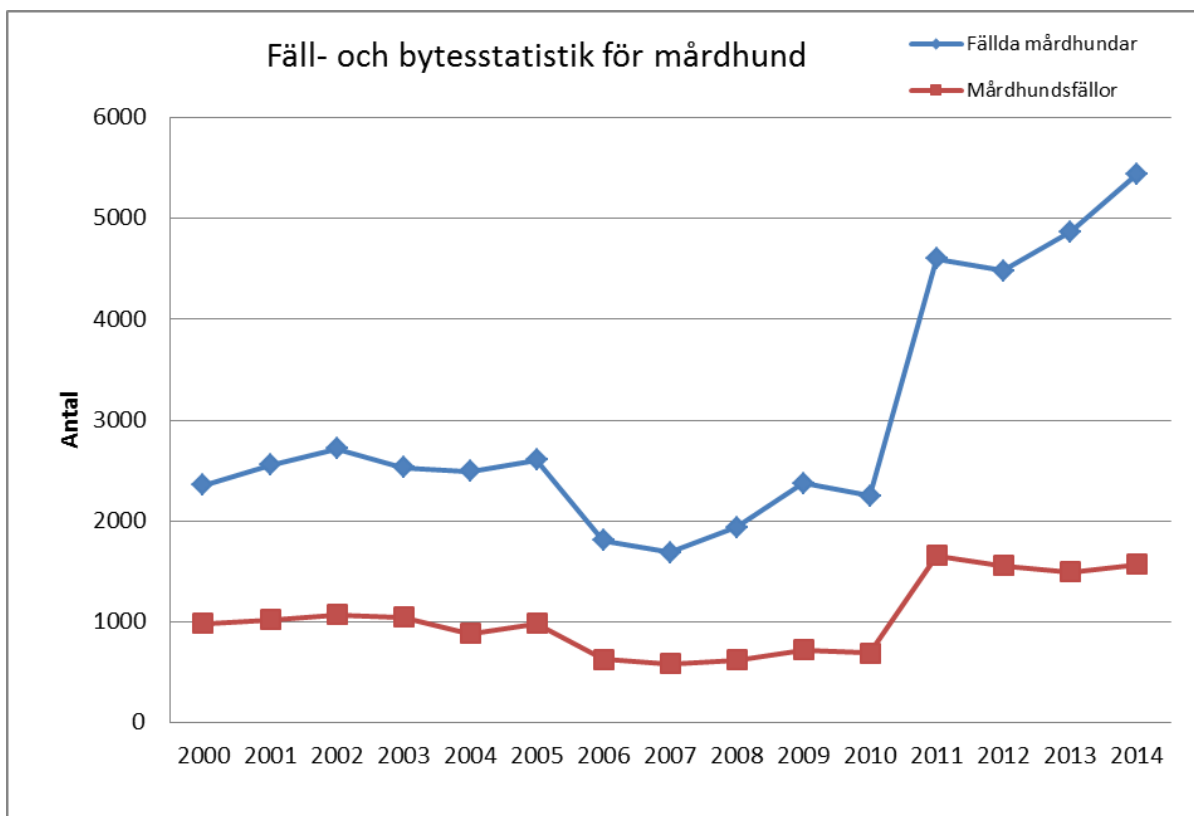

Diagram 3. Fäll- och bytesstatistik som samlats in från sjöfågelredovisningen i samband med vårjakten.

Både diagram 2 och 3 visar antalet fällor och bytesmängder som årligen rapporteras från de jägare som idkar sjöfågeljakt på våren. Det är alltså en betydande viltvårdsinsats de åländska sjöfågeljägarna utför när det gäller att minska antalet predatorer, vilket är till nytta för såväl jaktbara som icke jaktbara markhäckande fåglar och andra djur. Man ser inte oväntat ett klart samband mellan antalet fällor och antalet fångade predatorer.

Europeiska miljöbyrån understryker vikten av att kontrollera stammarna av mink och mårhund på grund av deras påverkan på inhemsk fauna och framhåller intensiv jakt och fångst som effektiva metoder⁶⁰. Tyvärr riskerar den viktiga balansen mellan jakt och viltvård att rubbas om ytterligare inskränkningar i vårfågeljakten görs. Kvar finns då endast arbetet dvs. utplacering av fällor som enligt jaktlagen måste ses efter dagligen och underhållas med bete, jakt på predatorer, rengöring av holkar inför häckningssäsongen och nytillverkning och utplacering av holkar i terrängen. Det är ett viktigt incitament för jägarna att de med insatt kapital i form av arbete får tillägna sig en del av det överskott som insatsen gav dvs. viltet.

Landskapsregeringen kan inte förutsäga hur mycket viltvårdsarbetet skulle minska om all jakt på våren upphörde, men man kan anta att livsvillkoren för sjöfågelstammarna skulle försämrans jämfört med en situation som idag när en strängt kontrollerad jakt tillåts och viltvården på så sätt uppmuntras.

2.8.2 Jaktvårdsföreningarnas viltvårdsarbete

I enlighet med 58 § jaktlagen är jaktvårdsföreningarna lagstadgade föreningar med myndighetsuppgifter. Jaktvårdsföreningarna ansvarar för viltvården inom sitt verksamhetsområde. Av föreningarnas stadgar framgår bland annat hur de skall verka för att bevara och förkovra viltstammarna samt för att främja efterlevnaden av jaktlagstiftningen. Landskapsregeringen beviljar årligen, i enlighet med 56 § jaktlagen, jaktvårdsföreningarna bidrag för viltvård och forskning ur de medel som inflyter från jaktvårdsavgiften som betalas årligen av alla åländska jaktkortslösare.

Att jakten och viltvården har ett starkt samband är ett välkänt faktum. Jakten på sjöfågel medför positiva effekter på jägarnas viltvårdsinsatser och förbättrar därmed livsmiljöerna för både jaktbara och icke jaktbara arter. Med anledning av det nära samband som finns mellan jakt och viltvård har landskapsregeringen i budgeten 2016 föreslagit att en del av de medel som beviljas till jaktvårdsföreningarna används specifikt för inrättande av mink- och mårhundsfria häckningsområden för sjöfågel i syfte att uppmuntra nödvändiga viltvårdsåtgärder. Av verksamhetsbidraget till föreningarna år 2016 utgjordes ca 30.000 euro av medel särskilt avsatta för viltvårdsåtgärder för sjöfågel. I budgeten för 2015 reserverade också landskapsregeringen 20.000 euro av PAF-medel för särskilda viltvårdsändamål. Ur dessa har hittills två jaktvårdsföreningar beviljats bidrag för att skapa mink- och mårhundsfria häckningsområden för sjöfågel.

---

⁶⁰ European Environment Agency. 2012. The impacts of invasive alien species in Europe. Technical report No 16/2012.

Dessutom ansvarar jaktvårdsföreningarna för att inventeringen av antalet häckande sjöfåglar sker inom så kallade referensområden inom föreningens verksamhetsområde. Inventeringarna är viktiga för att erhålla data för förvaltningen av sjöfågelstammarna. Denna verksamhet är av stor betydelse för både jaktbara och icke jaktbara arter och landskapsregeringen kommer därför fortsättningsvis att samla in uppgifter om de viltvårdsåtgärder som utförs i landskapet.

2.8.3 Åtgärdsplan för ejderstammen på Åland

Hittills har viltvården på Åland till stor del bedrivits på eget initiativ tack vare den starka koppling som finns mellan jakt och viltvård. Som beskrivits tidigare är dock ökad predation på häckande ådor ett växande problem i takt med att de viktigaste predatorerna har ökat i antal och utbredning. Detta kan försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus så för att förbättra tillståndet för ejderstammen kommer landskapsregeringen att utarbeta en åtgärdsplan för förvaltning av ejderbeståndet på Åland. Målsättningen är att planen ska vara implementerad före sista februari 2017.

Åtgärdsplanens huvudsakliga innehåll

- Identifiering av de viktigaste häckningsområdena tillsammans med jaktvårdsföreningarna och Ålands fågelskyddsförening.
- Predatorkontroll för att befria dessa områden från fyrfota predatorer. Intensifierad jakt genom utökat samarbete och användning av nya jaktmetoder.
- Uppföljning av ejderstammen och andra fåglar i dessa områden i samarbete med jaktvårdsföreningarna och Ålands fågelskyddsförening.
- En begränsad jakt på guding kan fortsättningsvis tillåtas så länge viltvårdens betydelse anses kompensera för uttaget.